

Vetenskapen i Samhället

– resultat från SOM-undersökningen 2020

VA-rapport 2021:3

FÖRORD

Fria och allmänna val är grunden för en demokrati. För att kunna göra välinformerade val behöver vi tillgång till fakta och forskningsresultat, liksom förmåga att kritiskt granska det som skrivs och sägs. Tillit till samhällets institutioner och experter, liksom tilltro till kunskap och vetenskap är andra hörnstenar i ett demokratiskt samhälle. Den ideella föreningen Vetenskap & Allmänhet vill bidra till att värna och stärka demokratin genom sin verksamhet.

Aldrig tidigare har vetenskapen och forskarna stått så mycket i fokus som under pandemin. Det nya coronaviruset har också skyndat på utvecklingen mot öppnare vetenskap, mer kommunikation och större samverkan kring forskning. Det har även ökat insikten om hur de här aspekterna kan påverka hanteringen av pandemin, dess effekter och infodemin, med oräkneliga sanna och falska påståenden om viruset, dess ursprung och följdverkningar

Vetenskap & Allmänhet, VA, har följt svenskars attityder till forskning och forskare i 19 år. VA:s ändamål är att främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. Vi stimulerar samverkan och utvecklar kunskap om gränssnittet mellan forskarsamhället och samhället i stort, liksom om hur vetenskap kan kommuniceras och människor involveras i forskning.

I projektet *Vetenskapen i Samhället* studerar VA i samarbete med SOM-institutet vid Göteborgs universitet sedan 2002 opinionen i Sverige kring vetenskap. Sedan 2011 medverkar också Göteborgs universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet i projektet. Hösten 2020 sände SOM-institutet ut totalt 22 500 enkäter i sex olika editioner per post till ett riksrepresentativt urval av den svenska befolkningen. En av versionerna, som skickades ut till 3 750 personer, innehöll fyra frågor om vetenskap. En femte fråga om vetenskap återfanns i två av editionerna. Svaren har analyserats under våren 2021 av Anna Maria Jönsson, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola.

I denna skrift, *Vetenskapen i Samhället – resultat från SOM-undersökningen 2020*, VA-rapport 2021:3, presenteras resultaten från undersökningen. Analysen är även publicerad som ett kapitel kallat *Forskningsförtroende i pandemitider* i SOM-institutets bok *Ingen anledning till oro (?)* av Andersson, Ulrika; Carlander, Anders; Grusell, Marie & Öhberg, Patrik (red) Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet (2021).

Studien möjliggjordes genom stöd från Riksbankens Jubileumsfond samt Göteborgs universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet. Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa. Denna och övriga studier kan även hämtas från www.v-a.se.

För att kunna möta samhälleliga utmaningar, som till exempel en pandemi, krävs öppenhet, samverkan och samordnade satsningar. För att det ska vara möjligt är förståelse och förtroende för forskning en förutsättning. Vi hoppas att denna rapport kan bidra till ny kunskap och ökad dialog om forskningens roll i samhället.

Vetenskap & Allmänhet i juni 2021

Cissi Billgren Askwall
Generalsekreterare

Innehåll

1. Forskningsförtroende i pandemitider	6
Sammanfattning av 2020 års resultat	7
Inledning	8
Forskningsförtroende och pandemier	8
Svenskarnas förtroende för forskning och forskare	9
Svenskarnas syn på olika länders strategier för att hantera pandemin	11
Stabilt forskningsförtroende även under en pandemi	14
Noter	14
Kommentar	14
Referenser	14
2. Tabellbilaga	16
3. Information om den nationella SOM-undersökningen	36

I.

Forskningsförtroende
i pandemitider

Anna Maria Fönsson

SAMMANFATTNING AV 2020 ÅRS RESULTAT

Denna rapport fokuserar på hur förtroendet för forskning och forskare ser ut pandemiåret 2020 jämfört med tidigare år. I rapporten analyseras också svenskarnas uppfattning om huruvida den svenska strategin för att hantera pandemin varit bättre eller sämre än andra länders, samt i vilken utsträckning man anser att Sveriges respektive andra länders strategier för att hantera coronapandemin har varit baserade på forskning. Resultaten visar att förtroendet för lärosäten och forskare ligger stabilt på en relativt hög nivå medan förtroendet för de olika forskningsområdena sjunkit något. En majoritet av svenska folket anser att den svenska coronastrategin varit bättre än övriga länders. Andelen som menar att Sveriges coronastrategi varit baserad på forskning är också betydligt större än andelen som anser att andra länders strategier har varit forskningsbaserade. Utbildningsnivå och partisympati tycks ha störst betydelse för åsikterna om strategierna.

*How can we follow the science when
scientists haven't the foggiest.*

The Mail on Sunday, 18 oktober 2020

INLEDNING

År 2020 dominerades av coronapandemin som bland annat gav upphov till en av de mest omfattande offentliga diskussionerna i nutid kring forskning och vetenskap. Diskussionen har involverat såväl lekmän som experter och kretsar kring frågor som exempelvis sjukdomen i sig, sjukvårdens kapacitet, vaccin och restriktioner. En av frågorna som fått stor uppmärksamhet gäller de strategier som olika länder valt för att hantera situationen. Dessa strategier rymmer ansvarsfördelningar och maktförhållanden mellan politik och forskning i olika länder. I Sverige har expertmyndigheter med Folkhälsomyndigheten (FHM) i spetsen varit tongivande under en stor del av pandemin, medan det i andra länder som till exempel Danmark och Finland snarare har varit politikerna som hållit i takt. Skillnaderna i strategierna kan förklaras med ett osäkert kunskapsläge och olika tolkningar av forskningen, samt konflikter mellan olika värden i samhället.

Forskning och forskare har varit centrala i kommunikationen kring pandemin, inte minst i nyhetsmedierna. Utöver att ligga till grund för de strategier som valts för att hantera pandemin har forskningen också varit avgörande för utvecklingen av vaccin. Men pandemin har även gett upphov till diskussioner kring forskningens osäkerhet. Vid sidan av denna osäkerhet har det stora informationsflödet kring pandemin varit en utmaning för både makthavare och medborgare i navigeringen bland fakta, tolkningar och ogrundade påståenden. Världshälsoorganisationen (WHO) varnade tidigt för att situationen kunde utvecklas till en *infodemi*. Här spelar trovärdighet och förtroende för olika institutioner och aktörer i samhället en stor roll. Förtroendet för politiker, myndigheter, medier och forskare påverkar hur människor värderar information, agerar och ser på andras ageranden.

Syftet med denna rapport är att studera hur förtroendet för forskning och forskare

såg ut pandemiåret 2020 jämfört med tidigare år, och om det fanns skillnader mellan olika forskningsdiscipliner. I rapporten analyseras också svenskarnas uppfattning om huruvida den svenska strategin för att hantera pandemin varit bättre eller sämre än andra länders, samt i vilken utsträckning Sveriges respektive andra länders strategier för att hantera coronapandemin anses ha varit baserade på forskning.

FORSKNINGSFÖRTROENDE OCH PANDEMIER

Förtroende för olika samhällsaktörer studeras ofta utifrån de tre nivåerna *idé*, *institution* och *aktör*, som utgår från tankar om samhällsinstitutioners roll. Förtroendet för forskningen som institution (verksamhet) och aktör (personerna som utför verksamheten) har flera år studerats i den nationella SOM-undersökningen, och ibland har även idénivån undersökts (varför finns institutionen till?) (Jönsson, 2019; Norén Bretzer, 2017; Norris, 2011). I denna rapport analyseras institutions- och aktörsnivån genom allmänhetens förtroende för lärosäten respektive forskare, men även förtroendet för olika forskningsområden studeras. Mer specifikt studeras också svenskarnas syn på den svenska pandemi-strategin utifrån forskningens roll i strategin.

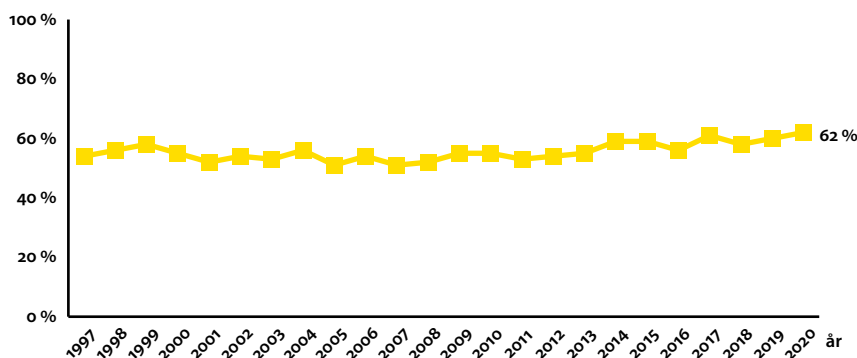
Pandemier kan ses som långsiktiga kriser. Därför är det nödvändigt att lyfta in perspektiv från forskning om kriskommunikation för att tolka och förstå förtroendet under coronapandemin. Här är medborgarperspektivet, som handlar om allmänhetens behov av kommunikation, särskilt intressant. Perspektivet fokuserar också på demokrati- och maktaspekter, där just förtroende är en av aspekterna. Forskningen visar bland annat att den offentliga diskussionen och den information som efterfrågas av medborgarna genomgår olika faser under krisens gång. Vissa kriser har dock ett annat förlopp där man i stället pendlar mellan de olika faserna (Odén m.fl., 2016).

Även om kriskommunikationsforskningen har uppmärksammat förtroendet för olika aktörer i kriser och krishantering (se till exempel Nohrstedt, 2016), så är det endast en mindre del som fokuserar på forskning och forskare. Under 2020 och 2021 har det publicerats ett antal studier kring forskningens och forskarnas roll i coronapandemin. En studie av Agley (2020) av hur förtroendet för forskning och vetenskap förändrats bland den amerikanska befolkningen under coronapandemin visade att förtroendet var i stort sett detsamma i december 2019 som i mars 2020. Man kunde därmed inte konstatera någon märkbar förändring under pandemins första månader (Agley, 2020). Eichengreen med flera har studerat hur ungas (18–25 år) syn på och förtroende för forskning och forskare påverkats under tidigare pandemier. Studien utgår från antagandet att unga är mest påverkbara och att man därför bör kunna se eventuella förtroendeskillnader särskilt tydligt i denna grupp. Slutsatsen i studien är att förtroendet för forskningen inte förändras av en pandemi medan förtroendet för forskare sjunker, särskilt bland dem som saknar skolning inom vetenskap och forskning (Eichengreen m.fl., 2021).

Studier som gjorts i Sverige under coronapandemin (till exempel Bohlin, m.fl., 2021; Andersson, 2020) visar att förtroendet bland medborgarna för flera viktiga samhällsaktörer, däribland forskare, var relativt högt under pandemiåret 2020. Vetenskap & Allmänhet har undersökt hur svenskarna anser att deras förtroende för olika aktörer har påverkats under coronapandemin. Av de tillfrågade uppgav 79 procent att deras förtroende för forskare inte påverkats alls under pandemin, medan 13 procent sade sig ha fått ökat förtroende, och fem procent minskat förtroende (Vetenskap & Allmänhet, 2020). Forskningen kring coronapandemin, liksom kring andra kriser, visar dock att förtroendet kan variera under krisens förlopp enligt

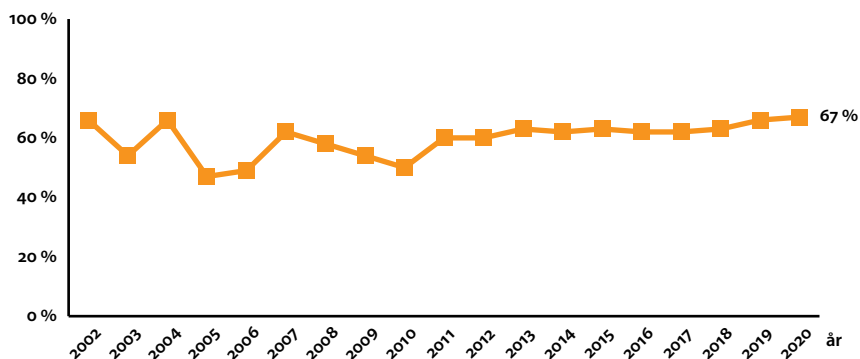
Figur 1. Andel med stort förtroende för universitet och högskolor, 1997–2020

Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete? – Universitet och högskolor'. Svalternativen lyder 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' och 'Mycket litet förtroende'. Andelarna är beräknade utifrån de som besvarat frågan. Totalt antal svarande år 2020 var 3 652 personer.

Figur 2. Andel med stort förtroende för forskare, 2002–2020

Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för hur forskare sköter sitt arbete?'. Svalternativen lyder 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende' och 'Ingen uppfattning'. Observera att svarsskalan skiljer sig från den svarsskala som används i frågan om förtroendet för universitet och högskolor. Andelarna är beräknade utifrån de som besvarat frågan. Totalt antal svarande år 2020 1 831 personer.

rally-round-the-flag-effekten (Mueller, 1970). Detta är när förtroendet för ledare på högre samhällsnivåer ökar (främst i krisens inledningsskede) för att sedan vända tillbaka till samma nivå som före krisen. Mönstret sågs till exempel i förtroenden för politiker efter terrorattackerna 11 september 2001 men också i flera länder i samband med coronapandemin (Baum, 2002; Esaiasson m.fl., 2020).

Förtroendet för forskning generellt och synen på olika forskningsområden

och prioriteringar skiljer sig mellan olika grupper i befolkningen. De faktorer som i tidigare forskning visat sig vara mest betydelsefulla är utbildningsnivå, ålder, närhet till forskning och högre utbildning, samt partisympatier (Achterberg m.fl., 2015; Bergström & Oscarsson, 2015; Jönsson, 2019; Norén Bretzer, 2017). Forskning kring hur medborgarnas förtroende påverkas av pågående pandemier har bland annat visat att faktorer som partisympati, utbildningsnivå och ålder har

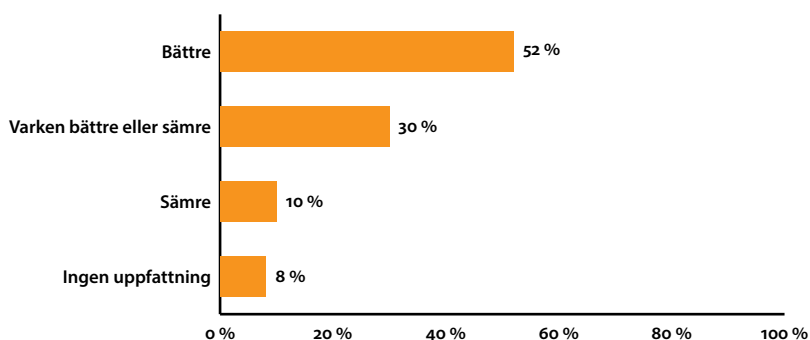
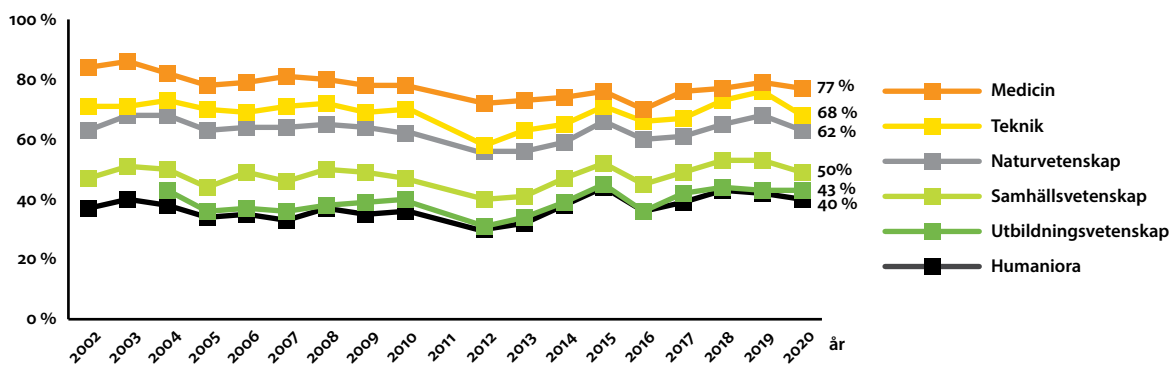
betydelse (se till exempel Agley, 2020; Eichengreen, m.fl., 2021).

SVENSKARNAS FÖRTROENDE FÖR FORSKNING OCH FORSKARE

Förtroendet för universitet och högskolor har de senaste åren legat relativt stabilt i den nationella SOM-undersökningen (figur 1). Runt 60 procent av svenskarna har ett ganska stort eller

Figur 3. Andel av de svarande som angett att de har mycket eller ganska stort förtroende för respektive forskningsområde, 2003–2020 (procent)

Frågan lyder 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs i Sverige inom följande områden?'. Svartalternativen lyder 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende' och 'Ingen uppfattning'. Totalt antal svarande år 2020 var 1 831. Resultatet för 2011 redovisas inte då kontexteffekter tros ha påverkat resultatens tillförlitlighet (se Holmberg & Weibull, 2013).

Figur 4. Uppfattning om huruvida Sveriges strategi under coronapandemin varit bättre eller sämre än andra länders strategier, 2020 (procent)

Frågan lyder 'Anser du att Sveriges strategi för att hantera coronapandemin hittills har varit bättre eller sämre än andra länders strategier?'. Analysen baseras på de som besvarat delfrågan. Antal svarande: 1 790.

mycket stort förtroende. I 2020 års undersökning uppger 62 procent att de har mycket eller ganska stort förtroende för universitet och högskolor. Motsvarande siffra 2019 var 60 procent. Förtroende för universitet och högskolor är relativt högt jämfört med andra samhällsinstitutioner. Som jämförelse är det i 2020 års undersökning 43 procent som har ett mycket eller ganska stort förtroende för regeringen, och 36 procent som har motsvarande förtroende för bankerna. Dock är förtroendet för universitet och högskolor något lägre än förtroendet

för sjukvården (78 procent) och polisen (71 procent) (Jönsson, 2020; Falk, kommande 2021).

Förtroendet för forskare pendlade något under perioden 2000–2010 men har legat på en relativt stabil nivå på drygt 60 procent med mycket eller ganska stort förtroende, alltsedan 2011 (figur 2). I 2020 års undersökning är andelen med mycket eller ganska stort förtroende 67 procent, jämfört med 66 procent 2019. Förtroendet för forskare som grupp verkar alltså inte ha påverkats nämnvärt under det första halvåret av coronapande-

min. I jämförelse med andra grupper, till exempel rikspolitiker (33 procent), journalister (41 procent), poliser (75 procent) och lärare (76 procent), kan förtroendet för forskare ses som medelhögt (Jönsson, 2020; Martinsson & Andersson, 2021; Falk, 2020).

Liksom i den nationella SOM-undersökningen 2019 är utbildningsnivå och partisyni de faktorer som i 2020 års undersökning har störst påverkan på förtroendet för universitet och högskolor, och forskare (Jönsson, 2020). Högutbildade personer har genomgående

Tabell 1: Uppfattning om huruvida Sveriges strategi under coronapandemin varit bättre eller sämre än övriga länders strategier efter ålder, utbildning, kön och partisynpat, 2020 (procent)

	Bättre	Varken bättre eller sämre	Sämre	Ingen uppfattning
Kön				
Kvinna	53	31	8	8
Man	49	31	12	8
Ålder				
16–29 år	44	33	17	6
30–49 år	59	26	10	5
50–64 år	57	24	11	8
65–85 år	45	38	7	10
Utbildningsnivå¹				
Låg	38	40	10	12
Medellåg	49	33	11	7
Medelhög	56	28	9	7
Hög	58	25	11	6
Partisynpat				
Vänsterpartiet	57	29	7	7
Miljöpartiet	55	32	7	6
Socialdemokraterna	59	30	3	8
Centerpartiet	62	25	5	8
Liberalerna	54	34	5	7
Moderaterna	52	32	12	4
Kristdemokraterna	50	24	19	7
Sverigedemokraterna	35	35	21	9

Kommentar: Frågan lyder 'Anser du att Sveriges strategi för att hantera coronapandemin hittills har varit bättre eller sämre än andra länders strategier?'. Låg utbildning = max grundskola eller motsvarande, medellåg utbildning = max gymnasium, folkhögskola eller motsvarande, medelhög utbildning = eftergymnasial utbildning, högskola/universitet kortare än 3 år, hög utbildning = högskola/universitet 3 år eller längre. Analysen baseras på de som besvarat delfrågan. Antal svarande 1 790.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

större förtroende för såväl universitet och högskolor som för forskare. Personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna har genomgående ett lägre förtroende. Förtroendet påverkas också av vilket forskningsområde frågan gäl-

ler. Förtroendet för olika forskningsområden har sjunkit något sedan 2019 års undersökning. Det gäller även förtroendet för medicinsk forskning, som varit i stort fokus under coronapandemin (figur 3).

SVENSKARNAS SYN PÅ OLIKA LÄNDERS STRATEGIER FÖR ATT HANTERA PANDEMIN

Debatten kring hanteringen av coronapandemin har till stor del handlat om vilka länder som har lyckats väl respekti-

Tabell 2. Uppfattning om huruvida Sveriges respektive andra länders strategier under coronapandemin varit baserad på forskning, 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning upplever du att Sveriges och andra länders strategier för att hantera coronapandemin hittills har varit baserad på forskning?'. Svarsskalan utgörs av en 5-gradig skala från 1 = 'I mycket liten utsträckning' till 5 = 'I mycket hög utsträckning' samt 'Ingen uppfattning'. Analysen baseras på de som besvarat delfrågan.

	Sveriges strategi	Andra länders strategier
Mycket eller ganska stor utsträckning	54	16
Varken eller	18	31
Mycket eller ganska liten utsträckning	14	26
Ingen uppfattning	14	27
Totalt	100	100
Antal svarande	1775	1751

	Sveriges strategi	Andra länders strategier
Kön		
Kvinna	52	15
Man	55	19
Ålder		
16–29 år	45	24
30–49 år	58	15
50–64 år	57	17
65–85 år	51	15
Utbildningsnivå¹		
Låg	40	13
Medellåg	47	17
Medelhög	56	14
Hög	66	19
Partisypati		
Vänsterpartiet	57	14
Miljöpartiet	70	16
Socialdemokraterna	59	17
Centerpartiet	71	16
Liberalerna	69	26
Moderaterna	44	19
Kristdemokraterna	58	17
Sverigedemokraterna	31	14
Totalt antal svarande	1 775	1 751

Tabell 3. Andel som uppger att Sveriges respektive andra länders strategier under coronapandemin i stor utsträckning varit baserad på forskning, efter ålder, utbildning, kön och partisypati, 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning upplever du att Sveriges och andra länders strategier för att hantera coronapandemin hittills har varit baserad på forskning?'. Svarsskalan utgörs av en 5-gradig skala från 1 = 'I mycket liten utsträckning' till 5 = 'I mycket hög utsträckning' samt 'Ingen uppfattning'. Tabellen visar andelen som svarat i mycket stor respektive i ganska stor utsträckning (nivå 4 och 5 i svarsskalan). Låg utbildning = max grundskola eller motsvarande, medellåg utbildning = max gymnasium, folkhögskola eller motsvarande, medelhög utbildning = eftergymnasial utbildning, högskola eller universitet kortare än 3 år, hög utbildning = högskola eller universitet 3 år eller längre. Analysen baseras på de som besvarat respektive delfråga.

Tabell 4. Samband mellan värderingen av Sveriges strategi under coronapandemin (bättre eller sämre än övriga länders strategier) och olika förklaringsvariabler, 2020 (Spearman's Rho)

Kommentar: Analysen baseras på de som besvarat frågan 'Anser du att Sveriges strategi för att hantera coronapandemin hittills har varit bättre eller sämre än andra länders strategier?'. Svarsalternativen lyder 'Bättre', 'Varken bättre eller sämre', 'Sämre' och 'Ingen uppfattning'. Politisk hemvist mäts med frågan 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?'. Svarsalternativen lyder 'Klart till vänster', 'Något till vänster', 'Varken till vänster eller till höger', 'Något till höger' samt 'Klart till höger'. Antal svarande 1 790. Att sambanden går åt olika håll (plus respektive minus) beror på att svarsalternativen har olika skalor.

	Spearman's Rho ²
Om den svenska strategin är forskningsbaserad	-.210**
Förtroende för universitet och högskolor	.158**
Förtroende för forskare	.151**
Förtroende för forskning inom medicin	.133**
Ålder	.038
Utbildning	-.104**
Kön	.042
Politisk hemvist	.87**

ve mindre väl. Sverige lyftes i flera länder fram som ett varnande exempel och den svenska medierapporteringen hade stort fokus på landets strategi kontra andra länders strategier. Under den första pandemivågen våren 2020 var den svenska medierapporteringen övervägande positiv i sin hållning till Sveriges strategi och innehöll mycket lite granskande och kritisk journalistik (Ghersetti, 2021).

I figur 4 visas resultaten på frågan om man anser att Sveriges strategi under coronapandemin varit bättre eller sämre än andra länders. Drygt hälften (52 procent) anser att Sveriges strategi varit bättre och en knapp tredjedel (30 procent) menar att den varken varit bättre eller sämre. Bara var tionde anser att Sveriges strategi varit sämre.

Även i värderingen av Sveriges strategi finns skillnader mellan olika grupper i befolkningen (tabell 1). Det tydligaste mönstret är att tilltron till strategin stiger i takt med ökad utbildningsnivå. Bland personer med universitets- eller högskoleutbildning svarar 58 procent att Sveriges strategi varit bättre än andra länders. Motsvarande andel bland personer utan

en universitets- eller högskoleutbildning är 39 procent. Det finns även ett tydligt samband mellan åsikt om Sveriges strategi och politiska sympatier. Sverigedemokraternas sympatisörer är de som i minst omfattning uppger att de tycker Sveriges strategi varit bättre än andra länders. Personer som sympatiserar med Moderaterna, Kristdemokraterna eller Sverigedemokraterna uppger också i större utsträckning än övriga att de tycker den svenska strategin varit sämre än övriga länders. Yngre personer är något mer skeptiska till den svenska strategin än övriga åldersgrupper; mest positiva är personer i åldrarna 30–64 år. Kvinnor är något mer positiva än män.

Drygt hälften av de svarande (54 procent) anser att Sveriges strategi i mycket eller ganska stor utsträckning varit baserad på forskning, medan endast 16 procent gör motsvarande bedömning av andra länders strategier. Skillnaden kan till viss del förklaras av att andelen som uppger att de *inte har någon uppfattning* är klart högre när frågan gäller andra länders strategier (27 procent) jämfört med när den gäller Sverige (14 procent).

Det är framför allt utbildningsnivå och partisympatier som påverkar de svarandes uppfattning om hur forskningsbaserad strategin har varit. Andelen som bedömer att den svenska strategin varit baserad på forskning ökar med utbildningsnivå. Samma samband finns även när det gäller synen på andra länders strategier. Sett till partisympati så är det framför allt de som sympatiserar med Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet som anser att Sveriges strategi i stor utsträckning varit baserad på forskning. Lägst andel finns bland de som sympatiserar med Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna.

Personer med högt förtroende för universitet/högskolor och forskare bedömer i betydligt högre utsträckning än övriga att Sveriges strategi varit forskningsbaserad. Utbildningsnivå kan till viss del förklara detta samband, men även lågutbildade med högt förtroende för forskare bedömer i större utsträckning än de med lågt förtroende att den svenska coronastrategin varit baserad på forskning. Hur människor värderar den svenska strategin jämfört med övriga länders tycks ha starkast samband med

huruvida de anser att den svenska strategin är forskningsbaserad eller inte. Även förtroende för universitet/högskolor, forskare och medicinsk forskning samt utbildning och politiska sympatier kan förklara en del av variationen i synen på den svenska strategin.

Som nämnts var medierapporteringen under pandemins första halvår övervägande positiv i förhållande till den svenska strategin (Ghersetti, 2021). Eftersom de första enkäterna i 2020 års SOM-undersökning skickades ut i mitten av september kan det finnas skäl att anta att det är den mediebild som ligger till grund för de svarandes uppfattningar. När vi analyserar relationen mellan medieanvändning och värderingen av den svenska strategin ser vi dock endast mycket svaga samband.

STABILT FORSKNINGS- FÖRTROENDE ÄVEN UNDER EN PANDEMI

Sammanfattningsvis ligger förtroendet för universitet/högskolor och forskare stabilt på en relativt hög nivå, även om det finns en marginell ökning mellan 2019 och 2020. Förtroendet för olika forskningsområden, inklusive medicin, har sjunkit något under samma period. Vi kan alltså inte se någon tydlig ”corona-effekt” i svenskarnas förtroende. Samma slutsats drar Agley (2020) i sin studie av forskningsförtroende och coronapandemin i USA.

Liksom tidigare år är skillnaden i förtroende stor mellan olika grupper, och graden av förtroende varierar främst beroende på utbildningsnivå och partisyn. Drygt 50 procent anser att den svenska coronastrategin varit bättre än övriga länders och endast 10 procent menar att den varit sämre. Det är också en betydligt större andel som menar att Sveriges coronastrategi varit baserad på forskning än som anser att andra länders strategier varit det. Även i dessa frågor ser vi skillnader mellan olika grupper, med samma mönster som när det gäller förtroendet.

Personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna utmärker sig i många av frågorna. Dessa har lågt förtroende för universitet/högskolor och forskare, anser i mindre utsträckning än övriga att Sveriges strategi varit bättre än andra länders och uppfattar i mindre utsträckning än övriga den svenska strategin som forskningsbaserad. Som konstaterats tidigare är gruppens ställningstaganden snarast ett uttryck för allmänt misstro mot vissa samhällsinstitutioner och auktoriteter (Jönsson, 2020).

Flera studier pekar på ett högt förtroende för forskare och forskning under pandemin (se till exempel Andersson, 2020; Bohlin m.fl., 2021; Vetenskap & Allmänhet, 2020) men det är svårt att dra några slutsatser om eventuella förändringar ännu. Enligt Eichengreen med flera (2021) har tidigare pandemier främst resulterat i ett sänkt förtroende för forskare som aktörer medan förtroendet för forskning som fenomen inte minskat. Coronapandemin är dock i stora delar unik med sin globala utbredning och med ett mycket omfattande medielandskap där även sociala medier haft en del i informationsspridningen (Eichengreen m.fl., 2021). Sociala medier har i dag en viktig roll för kriskommunikationen (Odén m.fl., 2016) och pekas ofta ut som spridare av falska nyheter och desinformation. De kan därför möjligen komma att påverka förtroendet för olika samhällsaktörer, däribland forskare.

Även om resultaten från den här studien inte visade några tydliga samband mellan synen på den svenska strategin och medieanvändning finns det skäl att anta att förtroendet som medborgarna säger sig ha för olika aktörer åtminstone till viss del påverkas av mediebild. Användningen av nyhetsmedier har ökat under pandemin och det är genom medierna de flesta av oss får information om coronaviruset. Hur medborgarna tar till sig information och agerar i en kris är i stor utsträckning beroende av vilket förtroende de har för avsändaren (Andersson, 2020). Studier

visar att medierapporteringens karaktär påverkar förtroendet för medierna och att till exempel graden av alarmistisk rapportering (vanligt förekommande i kriser) kan försvåra krishantering och resultera i ett minskat medieförtroende (Ghersetti, 2021). I rapporteringen kring coronapandemin har det förekommit oenighet mellan forskare, att forskningsläget är osäkert och att forskningen inte har några tydliga svar – ”scientists haven’t the foggiest” som det står i det inledande citatet från *The Mail on Sunday*. Framtida studier får utvisa om coronapandemin kommer att få en bestående effekt på medborgarnas förtroende.

NOTER

- 1 Förtroende för samhällsinstitutioner mäts i två olika formulär i den nationella SOM-undersökningen. Universitet och högskolor omfrågas i båda formulärens och det är detta underlag som analyseras i rapporten.
- 2 Spearman’s Rho är ett sambandsmått som går från -1 till $+1$, där -1 innebär ett perfekt negativt samband och $+1$ innebär ett perfekt positivt samband. 0 anger att samband saknas. $**$ innebär att korrelationen är signifikant på $0,01$ -nivån.

KOMMENTAR

Innehållet i denna rapport publiceras även som ett kapitel i SOM-institutets bok 78: Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) Ingen anledning till oro (?). Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

På grund av olika praxis för avrundning kan vissa siffror i denna rapport skilja sig något mot de i kapitlet i SOM-boken.

REFERENSER

- Achterberg, P., de Koster, W., & van der Waal, J. (2017). A science confidence gap: Education, trust in scientific methods, and trust in scientific institutions in the United States, 2014. *Public Understanding of Science*, 26(6), 704–720.
- Agley, J. (2020). Assessing changes in US public trust in science amid the COVID-19 pandemic. *Public health*, 183, 122–125.
- Baum, M. A. (2002). The constituent foundations of the rally-round-the-flag phenomenon. *International Studies Quarterly*, 46(2), 263–298.
- Bergström, A. & Oscarsson, H. (2015). Svensk forskningsopinion 2002–2014. I A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. Oskarsson (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bohlin, G., Bergman, M. & Brounéus, F. (2021). Allmänhetens syn på medierapporteringen om corona. I B. Johansson & L. Truedson (red). *Journalistik i coronans tid*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Eichengreen, B., Aksoy, C. & Saka, O. (2021). Revenge of the experts: Will COVID-19 renew or diminish public trust in science? *Journal of Public Economics*, 193. DOI: 10.1016/j.jpubeco.2020.104343.
- Esaiasson, P., Sohlberg, J., Ghersetti, M. & Johansson, B. (2020). How the coronavirus crisis affects citizen trust in institutions and in unknown others: Evidence from “the Swedish experiment”. *European Journal of Political Research*. DOI: 10.1111/1475-6765.12419.
- Falk, E. (kommande 2021). Förtroende för samhällsinstitutioner i de nationella SOM-undersökningarna 1986–2020 (preliminär titel). Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Ghersetti, M. (2021). Den största nyheten. I B. Johansson & L. Truedson (red) *Journalistik i coronans tid*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Jönsson, A. M. (2019). Forskarutmaningar. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg & A. Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Jönsson, A. M. (2020). Polariserat forskningsförtroende – utbildningsnivå och partisympatier vattendelare. I U. Andersson, A. Carlander & P. Öhberg (red) *Regntunga skyar*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Martinsson, J. & Andersson, U. (2021). *Svenska trender 1986–2020*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Mueller, J. E. (1970) Presidential Popularity from Truman to Johnson. *American Political Science Review*, 64(1), 18–34.
- Nohrstedt, S. A. (2016). *Kris-kommunikation och förtroende. Kunskapsöversikt*. Publikationsnummer: MSB1056 – oktober 2016. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). <https://rib.msb.se/filer/pdf/28249.pdf>
- Norén Bretzer, Y. (2017). Förtroendegapet mellan forskningsinstitutioner och forskare. I U. Andersson, J. Ohlsson, H. Ekengren Oscarsson & M. Oskarsson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Odén, T., Djerf-Pierre, M., Ghersetti, M. & Johansson, B. (2016). *Kris-kommunikation 2.0. Allmänhet, myndigheter och medier i det digitala medielandskapet*. Publikationsnummer: MSB1058 – december 2016. JMG:s bokserie nr 71. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). <https://rib.msb.se/filer/pdf/28206.pdf>
- Vetenskap & Allmänhet (2020). *VA-barometern 2020/21*. VA-rapport 2020:4. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

2.

Tabellbilaga

TABELL 5: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR 1997–2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar
1997	10	44	39	5	2	100	1 636
1998	9	47	39	4	1	100	3 403
1999	10	48	36	4	2	100	3 280
2000	8	44	42	4	2	100	3 375
2001	8	47	40	4	1	100	3 322
2002	7	47	40	5	1	100	3 377
2003	8	45	40	5	2	100	3 436
2004	8	48	37	5	2	100	3 357
2005	7	44	42	5	2	100	3 327
2006	7	47	40	5	1	100	3 146
2007	8	43	42	5	2	100	3 219
2008	7	45	41	5	2	100	3 122
2009	8	47	38	5	2	100	3 132
2010	8	47	39	4	2	100	4 725
2011	8	45	40	5	2	100	4 478
2012	8	46	40	5	1	100	5 888
2013	8	47	38	5	2	100	4 797
2014	9	50	35	4	2	100	1 619
2015	12	47	34	5	2	100	3 036
2016	11	45	37	5	2	100	3 057
2017	13	48	33	4	2	100	3 379
2018	13	45	35	4	3	100	3 107
2019	14	46	34	4	2	100	3 101
2020	16	46	31	5	2	100	3 451

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?'. Svartalternativen är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende' respektive 'mycket litet förtroende'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1997–2020.

**TABELL 6: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR
EFTER DEMOGRAFI OCH UTBILDNING, ÅR 2020 (PROCENT)**

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar
Samtliga	16	46	31	5	2	100	3 451
Kön							
Kvinna	16	46	33	3	2	100	1 784
Man	16	45	30	6	3	100	1 655
Ålder							
16–19 år	28	37	27	4	4	100	147
20–29 år	26	46	23	3	2	100	376
30–39 år	22	49	22	4	3	100	450
40–49 år	21	51	23	4	1	100	519
50–64 år	13	45	35	5	2	100	878
65–85 år	9	43	40	5	3	100	1 081
Boendeområde							
Ren landsbygd	12	40	40	6	2	100	446
Mindre tätort	13	43	36	5	3	100	606
Stad/större tätort	17	47	30	4	2	100	1 640
Sthlm, Gbg, Malmö	19	51	24	4	2	100	683
Utbildning¹							
Låg	7	29	49	9	6	100	477
Medellåg	14	40	39	4	3	100	984
Medelhög	15	50	29	4	2	100	722
Hög	22	54	19	4	1	100	1 193
Utbildningens inriktning							
Ekonomi/handel/adm/allmän	14	42	37	4	3	100	447
Estetisk/hantverk/konst/hum/kultur/media	24	48	24	1	3	146	250
Hälso-/sjukvård/medicin	17	45	32	4	2	100	187
Teknik/industri/transport/natur/data	20	48	27	3	2	100	456
Pedagogik	14	56	28	1	1	100	138
Samhällsv./juridik/socialt arbete/omsorg/psykologi	26	42	28	1	3	100	135

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 5.

Noter: ¹ Låg = grundskola eller motsvarande, Medellåg = gymnasium eller motsvarande, Medelhög = eftergymnasial utbildning ej högskola/universitet eller högskola/universitet kortare än 3 år, Hög = högskola/universitet minst 3 år. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 7: FÖRTROENDE FÖR UNIVERSITET/HÖGSKOLOR EFTER POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar
Samtliga	16	46	31	5	2	100	3 451
Politiskt intresse¹							
Mycket intresserad	22	47	22	6	3	100	558
Ganska intresserad	16	49	31	3	1	100	1 516
Inte intresserad	12	41	39	5	3	100	1 092
Partisynpati							
Vänsterpartiet	21	49	26	2	2	100	304
Socialdemokraterna	16	49	29	3	3	100	904
Centerpartiet	26	48	25	1	0	100	292
Liberalerna	24	53	20	2	1	100	121
Moderaterna	14	49	30	5	2	100	634
Kristdemokraterna	12	42	38	7	1	100	199
Miljöpartiet	20	55	23	2	0	100	168
Sverigedemokraterna	7	32	46	9	6	100	440

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 5.

Noter: ¹ Frågan lyder: 'Hur intresserad är du i allmänhet av politik?'. Svartalativen är 'mycket intresserad', 'ganska intresserad', 'inte särskilt intresserad' respektive 'inte alls intresserad'. Kategorin 'Inte intresserad' bygger på en sammanslagning av 'inte särskilt' och 'inte alls' intresserad. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

**TABELL 8: FÖRTROENDE FÖR FORSKARE ÅR 2002–2020
(PROCENT)**

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
2002	18	48	21	2	1	10	100	1 663
2003	13	41	24	3	1	18	100	1 716
2004	17	49	22	3	0	9	100	1 682
2005	9	38	26	3	1	23	100	1 634
2006	10	39	27	2	1	21	100	1 548
2007	16	46	27	3	1	7	100	1 590
2008	13	45	27	3	1	11	100	1 537
2010	12	38	24	2	1	23	100	1 574
2011	16	44	29	3	1	7	100	1 527
2012	16	44	29	3	1	7	100	1 511
2013	17	46	23	2	2	10	100	1 157
2014	19	43	22	2	1	13	100	1 663
2015	15	48	21	2	1	13	100	1 627
2016	12	50	22	3	1	12	100	1 637
2017	12	50	23	2	1	12	100	1 780
2018	14	49	20	2	1	14	100	1 799
2019	18	48	20	2	0	12	100	1 587
2020	18	49	17	2	1	13	100	1 774

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för hur forskare sköter sitt arbete?'. Svarsalternativen är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' respektive 'ingen uppfattning'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2002–2020.

TABELL 9: FÖRTROENDE FÖR FORSKARE EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	18	49	17	2	1	13	100	1 774
Kön								
Kvinna	16	49	17	2	1	15	100	930
Man	20	49	18	2	1	10	100	835
Ålder								
16–19 år	23	44	19	4	0	10	100	78
20–29 år	27	48	14	2	0	9	100	177
30–39 år	19	52	15	4	1	9	100	214
40–49 år	22	49	14	3	1	11	100	260
50–64 år	15	50	20	2	1	12	100	454
65–85 år	15	48	19	1	1	16	100	591
Boendeområde								
Ren landsbygd	13	48	18	4	1	16	100	224
Mindre tätort	17	45	21	2	1	14	100	341
Stad/större tätort	18	51	16	2	1	12	100	860
Sthlm, Gbg, Malmö	21	51	17	2	0	9	100	331
Utbildning¹								
Låg	13	42	17	3	1	24	100	252
Medellåg	16	46	19	2	1	16	100	541
Medelhög	16	54	16	2	1	11	100	386
Hög	24	52	16	2	0	6	100	574
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	22	45	20	2	1	10	100	258
Ganska intresserad	19	52	17	2	0	10	100	761
Inte intresserad	12	47	19	2	1	19	100	508
Partisynpati								
Vänsterpartiet	22	49	17	1	0	11	100	146
Socialdemokraterna	20	51	14	1	0	14	100	473
Centerpartiet	27	50	11	2	1	9	100	154
Liberalerna	32	48	9	4	0	7	100	56
Moderaterna	17	53	17	1	1	11	100	328
Kristdemokraterna	7	51	23	3	2	14	100	96
Miljöpartiet	24	54	14	2	0	6	100	83
Sverigedemokraterna	9	41	27	5	1	17	100	235

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 5. Resultat inom parentes bygger på svarstal under 50 personer.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 10: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN, ÅR 2002–2020 (PROCENT)

Område	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Medicin								
2002	35	49	9	2	0	5	100	1 721
2003	41	45	7	1	0	6	100	1 754
2004	30	52	9	1	0	8	100	1 701
2005	33	45	11	1	1	9	100	1 661
2006	32	47	11	1	0	9	100	1 580
2007	29	52	11	2	0	6	100	1 607
2008	31	49	9	1	1	9	100	1 534
2009	30	48	10	2	1	9	100	1 544
2010	31	47	9	2	1	10	100	1 577
2011	21	43	14	2	1	19	100	1 548
2012	25	47	16	2	0	10	100	1 518
2013	25	48	12	2	1	12	100	1 583
2014	30	44	11	1	1	13	100	1 652
2015	34	42	11	2	1	10	100	1 618
2016	21	49	15	3	2	10	100	1 631
2017	29	47	10	2	1	11	100	1 778
2018	31	46	10	2	1	10	100	1 797
2019	35	43	9	3	1	9	100	1 584
2020	34	43	10	2	1	10	100	1 777
Teknik								
2002	24	47	16	1	1	11	100	1 709
2003	30	41	14	1	0	14	100	1 741
2004	23	50	14	1	0	12	100	1 689
2005	23	47	14	2	0	14	100	1 645
2006	23	46	16	1	0	14	100	1 560
2007	23	48	15	1	0	13	100	1 589
2008	23	49	14	1	0	13	100	1 523
2009	24	45	16	1	0	14	100	1 528
2010	23	47	14	1	0	15	100	1 565
2011	15	39	19	1	0	26	100	1 534
2012	16	42	23	1	0	18	100	1 506
2013	18	45	17	1	0	19	100	1 574
2014	23	42	15	0	0	20	100	1 639
2015	29	42	13	1	0	15	100	1 605
2016	23	43	16	1	0	17	100	1 624
2017	27	40	14	1	0	18	100	1 778
2018	31	42	11	1	0	15	100	1 778
2019	34	42	9	1	0	14	100	1 575
2020	29	39	14	1	0	17	100	1 767

Fortsättning på nästa sida ...

Område	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Naturvetenskap								
2002	18	45	22	1	0	14	100	1 705
2003	25	43	16	1	0	15	100	1 742
2004	18	50	17	1	0	14	100	1 697
2005	20	43	20	1	0	16	100	1 643
2006	19	45	20	1	0	15	100	1 566
2007	19	45	19	1	0	16	100	1 593
2008	20	45	18	1	1	15	100	1 525
2009	20	44	18	2	1	15	100	1 536
2010	20	42	18	1	0	19	100	1 566
2011	12	36	22	1	0	29	100	1 539
2012	14	42	25	1	0	18	100	1 505
2013	15	41	21	1	1	21	100	1 576
2014	19	40	17	1	0	23	100	1 641
2015	25	41	15	1	1	17	100	1 598
2016	18	42	20	1	1	18	100	1 627
2017	22	39	18	1	0	20	100	1 770
2018	24	41	17	1	0	17	100	1 783
2019	28	41	12	1	0	18	100	1 571
2020	25	38	17	1	0	19	100	1 765
Samhällsvetenskap								
2002	11	36	33	3	1	16	100	1 696
2003	15	36	27	3	1	18	100	1 735
2004	10	40	28	3	1	18	100	1 685
2005	11	33	31	4	1	20	100	1 642
2006	10	39	30	3	1	17	100	1 562
2007	10	36	31	3	1	19	100	1 585
2008	11	39	29	3	1	17	100	1 524
2009	11	38	28	4	1	18	100	1 530
2010	12	35	29	3	1	20	100	1 562
2011	8	29	30	3	1	29	100	1 533
2012	8	32	35	4	1	20	100	1 504
2013	8	33	31	3	1	24	100	1 572
2014	12	35	25	3	1	24	100	1 641
2015	15	37	25	4	1	18	100	1 603
2016	10	35	29	4	1	21	100	1 624
2017	13	36	25	4	1	21	100	1 775
2018	15	38	22	4	1	20	100	1 775
2019	18	36	21	4	2	19	100	1 775
2020	15	34	23	5	2	21	100	1 761

Fortsättning på nästa sida ...

Område	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Utbildningsvetenskap								
2004	9	34	26	5	1	25	100	1 691
2005	9	27	28	5	2	29	100	1 641
2006	8	29	29	5	2	27	100	1 560
2007	8	28	28	5	1	30	100	1 590
2008	8	30	26	5	2	29	100	1 525
2009	9	30	27	6	2	26	100	1 536
2010	10	30	24	6	1	29	100	1 567
2011	6	25	27	5	1	36	100	1 535
2012	6	25	35	6	2	26	100	1 509
2013	6	28	29	6	2	29	100	1 574
2014	10	29	26	5	2	28	100	1 642
2015	13	32	23	7	2	23	100	1 600
2016	9	27	28	6	3	27	100	1 630
2017	12	30	23	5	2	28	100	1 769
2018	13	31	23	6	2	25	100	1 781
2019	14	29	21	7	2	27	100	1 573
2020	13	30	23	6	2	26	100	1 765
Humaniora								
2002	9	28	29	3	1	30	100	1 690
2003	13	27	24	3	1	32	100	1 739
2004	8	30	26	4	0	32	100	1 681
2005	8	26	26	3	1	36	100	1 634
2006	8	27	28	4	1	32	100	1 554
2007	8	25	26	4	1	36	100	1 589
2008	9	28	23	3	1	36	100	1 524
2009	8	27	26	4	1	34	100	1 528
2010	10	26	24	3	1	36	100	1 561
2011	7	24	28	3	1	37	100	1 532
2012	7	23	34	5	2	29	100	1 503
2013	7	25	29	4	1	34	100	1 567
2014	11	27	25	3	1	33	100	1 630
2015	13	31	24	4	2	26	100	1 589
2016	9	27	28	4	1	31	100	1 624
2017	12	27	24	3	1	33	100	1 765
2018	13	30	23	3	1	30	100	1 771
2019	15	26	20	4	2	33	100	1 567
2020	13	27	23	4	2	31	100	1 755

Kommentar: Frågan lyder 'Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs i Sverige inom följande områden?'. Svartalternativen är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' respektive 'ingen uppfattning'. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2002–2020.

TABELL 11: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM MEDICIN EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	34	43	10	2	1	10	100	1 777
Kön								
Kvinna	33	42	10	2	1	12	100	929
Man	35	43	11	2	1	8	100	838
Ålder								
16–19 år	34	42	13	3	0	8	100	78
20–29 år	39	35	9	3	2	12	100	175
30–39 år	28	46	11	4	2	9	100	212
40–49 år	34	43	12	4	0	7	100	261
50–64 år	33	42	12	2	1	10	100	455
65–85 år	35	45	8	1	0	11	100	596
Boendeområde								
Ren landsbygd	31	40	12	3	1	13	100	225
Mindre tätort	34	41	11	3	1	10	100	343
Stad/större tätort	34	45	9	2	0	10	100	859
Sthlm, Gbg, Malmö	38	41	11	1	2	7	100	332
Utbildning¹								
Låg	30	39	13	2	1	15	100	255
Medellåg	28	44	11	2	1	14	100	541
Medelhög	34	42	12	3	1	8	100	386
Hög	42	43	7	2	1	5	100	573
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	41	38	8	3	2	8	100	258
Ganska intresserad	38	43	9	2	0	8	100	766
Inte intresserad	27	41	13	3	1	15	100	501
Partisynpati								
Vänsterpartiet	39	37	12	3	0	9	100	146
Socialdemokraterna	36	45	8	1	1	9	100	473
Centerpartiet	45	38	10	2	0	5	100	154
Liberalerna	46	43	4	0	0	7	100	56
Moderaterna	38	42	9	1	1	9	100	325
Kristdemokraterna	30	38	15	1	0	16	100	96
Miljöpartiet	27	50	6	4	1	12	100	84
Sverigedemokraterna	23	42	16	3	2	14	100	237

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 12: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM NATURVETENSKAP EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	25	38	17	1	0	19	100	1 765
Kön								
Kvinna	23	37	16	1	0	23	100	922
Man	27	38	18	2	0	15	100	833
Ålder								
16–19 år	28	35	18	1	1	17	100	78
20–29 år	31	33	14	2	1	19	100	174
30–39 år	25	42	16	1	0	16	100	210
40–49 år	29	38	16	1	0	16	100	261
50–64 år	25	34	18	1	1	21	100	453
65–85 år	20	40	18	1	0	21	100	589
Boendeområde								
Ren landsbygd	21	33	17	1	3	25	100	226
Mindre tätort	24	32	21	1	0	22	100	340
Stad/större tätort	24	39	16	2	0	19	100	852
Sthlm, Gbg, Malmö	31	40	14	1	0	14	100	330
Utbildning¹								
Låg	12	34	25	2	0	27	100	252
Medellåg	18	37	18	1	1	25	100	539
Medelhög	26	37	17	1	0	19	100	385
Hög	37	41	11	1	0	10	100	569
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	36	38	13	1	0	12	100	256
Ganska intresserad	27	38	16	2	0	17	100	763
Inte intresserad	15	34	21	1	0	29	100	499
Partisynpati								
Vänsterpartiet	31	39	17	1	0	12	100	145
Socialdemokraterna	24	40	14	1	0	21	100	472
Centerpartiet	44	32	13	0	0	11	100	154
Liberalerna	34	41	11	0	0	14	100	56
Moderaterna	26	40	16	1	0	17	100	324
Kristdemokraterna	17	31	24	1	1	26	100	95
Miljöpartiet	26	48	10	1	1	14	100	84
Sverigedemokraterna	13	31	27	2	1	26	100	232

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 13: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM SAMHÄLLSVETENSKAP EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	15	34	23	5	2	21	100	1 761
Kön								
Kvinna	13	36	22	2	1	26	100	924
Man	17	34	24	7	2	16	100	827
Ålder								
16–19 år	20	43	14	10	1	12	100	77
20–29 år	20	30	21	6	4	19	100	175
30–39 år	16	40	21	5	1	17	100	210
40–49 år	18	35	22	5	3	17	100	260
50–64 år	14	37	25	3	1	20	100	452
65–85 år	12	33	25	4	0	26	100	587
Boendeområde								
Ren landsbygd	15	26	25	5	2	27	100	226
Mindre tätort	14	31	28	3	1	23	100	340
Stad/större tätort	15	37	21	5	1	21	100	848
Sthlm, Gbg, Malmö	18	38	22	6	3	13	100	329
Utbildning¹								
Låg	9	28	27	5	0	31	100	248
Medellåg	13	33	24	4	1	25	100	537
Medelhög	14	35	25	4	1	21	100	384
Hög	21	40	20	5	2	12	100	571
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	20	36	18	11	3	12	100	255
Ganska intresserad	17	35	23	4	2	19	100	760
Inte intresserad	11	30	24	3	1	31	100	496
Partisynpati								
Vänsterpartiet	20	43	21	3	1	12	100	146
Socialdemokraterna	17	40	20	2	0	21	100	469
Centerpartiet	33	29	20	2	0	16	100	154
Liberalerna	18	44	13	2	0	23	100	56
Moderaterna	14	33	25	5	2	21	100	323
Kristdemokraterna	6	27	31	9	1	26	100	95
Miljöpartiet	20	49	11	2	1	17	100	84
Sverigedemokraterna	6	22	33	10	3	26	100	229

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 14: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM TEKNIK EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	29	39	14	1	0	17	100	1 767
Kön								
Kvinna	24	35	16	1	0	24	100	924
Man	36	42	12	1	0	9	100	834
Ålder								
16–19 år	36	35	14	1	1	13	100	78
20–29 år	38	32	11	1	1	17	100	174
30–39 år	28	45	11	2	0	14	100	209
40–49 år	32	35	16	2	0	15	100	261
50–64 år	30	39	14	0	1	16	100	455
65–85 år	24	41	15	0	0	20	100	590
Boendeområde								
Ren landsbygd	24	35	17	1	1	22	100	227
Mindre tätort	27	36	16	1	0	20	100	339
Stad/större tätort	30	39	14	1	0	16	100	854
Sthlm, Gbg, Malmö	34	42	11	1	0	12	100	329
Utbildning¹								
Låg	16	35	23	1	0	25	100	253
Medellåg	25	38	16	1	1	19	100	538
Medelhög	28	40	13	1	0	18	100	384
Hög	40	40	9	1	0	10	100	570
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	38	37	13	1	1	10	100	256
Ganska intresserad	31	40	13	1	0	15	100	762
Inte intresserad	19	35	18	1	1	26	100	499
Partisynpati								
Vänsterpartiet	30	39	14	1	1	15	100	145
Socialdemokraterna	30	39	13	1	0	17	100	472
Centerpartiet	44	28	12	0	0	16	100	153
Liberalerna	45	42	4	0	0	9	100	55
Moderaterna	31	41	10	1	1	16	100	324
Kristdemokraterna	23	36	18	1	1	21	100	95
Miljöpartiet	30	48	7	1	0	14	100	84
Sverigedemokraterna	20	35	24	0	0	21	100	234

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 15: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM HUMANIORA EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	13	27	23	4	2	31	100	1 755
Kön								
Kvinna	12	27	21	3	1	36	100	919
Man	14	27	25	5	2	27	100	827
Ålder								
16–19 år	12	24	17	4	4	39	100	78
20–29 år	17	23	20	6	5	29	100	173
30–39 år	13	32	21	5	2	27	100	208
40–49 år	16	26	23	6	2	27	100	258
50–64 år	13	27	25	3	2	30	100	453
65–85 år	10	27	24	3	1	35	100	585
Boendeområde								
Ren landsbygd	14	18	22	3	3	40	100	226
Mindre tätort	11	21	25	4	1	38	100	338
Stad/större tätort	12	30	22	4	1	31	100	847
Sthlm, Gbg, Malmö	15	32	25	5	3	20	100	328
Utbildning¹								
Låg	8	18	25	3	1	45	100	250
Medellåg	10	22	24	3	2	39	100	539
Medelhög	10	30	25	4	1	30	100	378
Hög	20	33	21	5	2	19	100	568
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	19	27	22	7	4	21	100	254
Ganska intresserad	14	29	22	4	1	30	100	760
Inte intresserad	8	24	21	3	1	43	100	496
Partisynpati								
Vänsterpartiet	18	35	21	4	1	21	100	146
Socialdemokraterna	14	30	20	1	0	35	100	469
Centerpartiet	25	26	22	5	0	22	100	153
Liberalerna	9	38	24	0	0	29	100	55
Moderaterna	12	25	25	4	3	31	100	323
Kristdemokraterna	7	21	27	5	2	38	100	92
Miljöpartiet	17	43	12	5	0	23	100	84
Sverigedemokraterna	5	11	27	9	3	45	100	232

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 16: FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM UTBILDNINGSVETENSKAP EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, ÅR 2020 (PROCENT)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	13	30	23	6	2	26	100	1 765
Kön								
Kvinna	12	30	21	4	2	31	100	924
Man	14	29	26	8	2	21	100	831
Ålder								
16–19 år	18	39	17	4	1	21	100	78
20–29 år	15	35	18	7	2	23	100	176
30–39 år	14	36	22	6	1	21	100	211
40–49 år	16	29	23	8	2	22	100	261
50–64 år	13	27	26	6	2	26	100	452
65–85 år	10	28	24	4	2	32	100	587
Boendeområde								
Ren landsbygd	15	19	27	4	3	32	100	226
Mindre tätort	12	28	22	7	1	30	100	339
Stad/större tätort	13	32	22	6	1	26	100	854
Sthlm, Gbg, Malmö	13	33	26	6	3	19	100	329
Utbildning¹								
Låg	8	26	27	2	0	37	100	251
Medellåg	12	27	24	5	1	31	100	541
Medelhög	11	31	26	4	2	26	100	383
Hög	17	34	20	9	2	18	100	571
Politiskt intresse¹								
Mycket intresserad	18	30	16	12	5	19	100	256
Ganska intresserad	14	30	24	5	1	26	100	762
Inte intresserad	9	28	23	4	1	35	100	498
Partisynpati								
Vänsterpartiet	15	37	22	3	3	20	100	146
Socialdemokraterna	14	36	18	4	1	27	100	470
Centerpartiet	25	27	21	6	0	21	100	154
Liberalerna	9	36	30	5	0	20	100	56
Moderaterna	11	29	23	8	2	27	100	324
Kristdemokraterna	6	23	28	7	2	34	100	95
Miljöpartiet	14	44	19	2	1	20	100	84
Sverigedemokraterna	7	13	32	9	3	36	100	233

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 17: MYCKET ELLER GANSKA STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING INOM OLIKA OMRÅDEN EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, 2020 (PROCENT)

	Medicin	Teknik	Naturvetenskap	Samhällsvetenskap	Humaniora	Utbildningsvetenskap	Minsta antal svar
Samtliga	77	68	62	50	43	40	1 755
Kön							
Kvinna	75	59	59	49	43	39	919
Man	79	77	65	52	43	40	827
Ålder							
16–19 år	77	71	63	62	58	36	78
20–29 år	74	70	65	50	49	40	173
30–39 år	74	73	68	56	49	45	208
40–49 år	77	68	67	53	45	42	258
50–64 år	75	69	60	51	40	41	453
65–85 år	79	64	59	44	38	37	585
Boendeområde							
Ren landsbygd	69	51	46	38	34	26	250
Mindre tätort	73	64	55	46	39	32	539
Stad/större tätort	75	68	62	49	43	40	378
Sthlm, Gbg, Malmö	85	80	78	61	51	54	568
Utbildning¹							
Låg	70	59	54	41	34	32	226
Medellåg	74	63	56	45	40	33	338
Medelhög	78	69	63	52	45	42	847
Hög	79	76	72	56	46	47	328
Politiskt intresse¹							
Mycket intresserad	79	76	74	56	47	46	254
Ganska intresserad	81	72	65	53	44	43	760
Inte intresserad	67	55	49	41	38	32	496
Partisynpati							
Vänsterpartiet	75	69	70	63	53	53	146
Socialdemokraterna	81	69	65	57	50	44	469
Centerpartiet	83	71	76	62	52	51	153
Liberalerna	89	87	75	62	45	47	55
Moderaterna	80	72	66	47	40	37	323
Kristdemokraterna	69	59	47	33	29	27	92
Miljöpartiet	77	77	74	69	57	61	84
Sverigedemokraterna	66	54	44	28	20	16	232

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 10.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Tabellen redovisar andelen med 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 18: UTSTRÄCKNING MAN TYCKER ATT SVERIGES STRATEGI FÖR ATT HANTERA CORONAPANDEMIN HAR VARIT BASERAD PÅ FORSKNING EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, 2020 (PROCENT)

	I mycket liten utsträckning			I mycket hög utsträckning			Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
	1	2	3	4	5				
Samtliga	7	7	18	28	26	14	100	1 775	
Kön									
Kvinna	7	6	20	25	27	15	100	927	
Man	7	8	17	30	25	13	100	838	
Ålder									
16–19 år	8	8	35	33	7	9	100	76	
20–29 år	10	7	24	30	18	11	100	175	
30–39 år	4	10	18	34	22	12	100	210	
40–49 år	7	7	16	29	30	11	100	261	
50–64 år	8	7	15	27	29	14	100	459	
65–85 år	8	6	18	23	28	17	100	594	
Boendeområde									
Ren landsbygd	9	7	16	23	24	21	100	222	
Mindre tätort	9	8	17	25	25	16	100	345	
Stad/större tätort	7	6	19	29	26	13	100	861	
Sthlm, Gbg, Malmö	6	7	21	28	29	9	100	328	
Utbildning¹									
Låg	7	7	20	23	17	26	100	254	
Medellåg	9	7	23	25	22	14	100	542	
Medelhög	7	8	15	27	29	14	100	388	
Hög	6	6	15	33	33	7	100	570	
Politiskt intresse¹									
Mycket intresserad	11	8	14	28	32	7	100	257	
Ganska intresserad	7	6	17	30	30	10	100	763	
Inte intresserad	8	7	18	26	19	22	100	507	
Partisynpati									
Vänsterpartiet	5	8	18	27	30	12	100	146	
Socialdemokraterna	4	4	19	26	33	14	100	475	
Centerpartiet	2	3	14	37	34	10	100	154	
Liberalerna	4	2	18	42	27	7	100	55	
Moderaterna	6	8	17	32	25	12	100	325	
Kristdemokraterna	9	16	18	24	19	14	100	94	
Miljöpartiet	6	6	10	36	33	9	100	82	
Sverigedemokraterna	19	9	22	17	14	19	100	236	

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning upplever du att Sveriges och andra länders strategier för att hantera coronapandemin hittills har varit baserad på forskning? – Sveriges strategi'.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 19: UTSTRÄCKNING MAN TYCKER ATT ANDRA LÄNDERS STRATEGIER FÖR ATT HANTERA CORONAPANDEMIN HAR VARIT BASERAD PÅ FORSKNING EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, 2020 (PROCENT)

	I mycket liten utsträckning			I mycket hög utsträckning			Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
	1	2	3	4	5				
Samtliga	7	19	30	13	4	27	100	1 751	
Kön									
Kvinna	6	16	31	11	3	33	100	912	
Man	8	21	32	14	4	21	100	829	
Ålder									
16–19 år	3	19	36	29	0	13	100	75	
20–29 år	12	19	31	16	5	17	100	171	
30–39 år	7	25	34	10	4	20	100	211	
40–49 år	7	21	36	12	4	20	100	257	
50–64 år	7	19	32	13	4	25	100	457	
65–85 år	7	15	25	11	4	38	100	580	
Boendeområde									
Ren landsbygd	11	17	24	8	2	38	100	222	
Mindre tätort	7	19	30	11	5	28	100	337	
Stad/större tätort	5	19	32	15	3	26	100	848	
Sthlm, Gbg, Malmö	9	20	34	13	5	19	100	326	
Utbildning¹									
Låg	7	16	21	9	4	43	100	245	
Medellåg	8	16	31	14	3	28	100	533	
Medelhög	7	20	29	10	4	30	100	385	
Hög	6	22	37	15	4	16	100	570	
Politiskt intresse¹									
Mycket intresserad	10	18	32	14	4	22	100	257	
Ganska intresserad	6	21	32	13	4	24	100	757	
Inte intresserad	6	14	26	12	4	38	100	497	
Partisynpati									
Vänsterpartiet	12	22	27	10	3	26	100	144	
Socialdemokraterna	5	16	32	12	5	30	100	461	
Centerpartiet	3	20	42	14	1	20	100	154	
Liberalerna	0	27	26	18	7	22	100	55	
Moderaterna	6	20	33	14	2	25	100	325	
Kristdemokraterna	7	18	24	15	4	32	100	94	
Miljöpartiet	8	25	30	12	4	21	100	83	
Sverigedemokraterna	13	14	29	9	5	30	100	231	

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning upplever du att Sveriges och andra länders strategier för att hantera coronapandemin hittills har varit baserad på forskning? – Andra länders strategier'.

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

TABELL 20: ÅSIKT OM SVERIGES STRATEGI FÖR ATT HANTERA CORONAPANDEMIN HAR VARIT BÄTTRE ELLER SÄMRE ÄN ANDRA LÄNDERS EFTER DEMOGRAFI, UTBILDNING, POLITISKT INTRESSE OCH POLITISK ORIENTERING, 2020 (PROCENT)

	Bättre	Varken bättre eller sämre	Sämre	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar
Samtliga	51	31	10	8	100	1 790
Kön						
Kvinna	53	31	8	8	100	936
Man	49	31	12	8	100	844
Ålder						
16–19 år	39	38	15	8	100	79
20–29 år	46	30	18	6	100	175
30–39 år	56	27	11	6	100	215
40–49 år	62	25	8	5	100	261
50–64 år	57	24	11	8	100	459
65–85 år	45	39	7	9	100	601
Boendeområde						
Ren landsbygd	52	28	7	13	100	225
Mindre tätort	51	29	12	8	100	347
Stad/större tätort	52	32	9	7	100	869
Sthlm, Gbg, Malmö	54	29	12	5	100	330
Utbildning¹						
Låg	38	40	10	12	100	260
Medellåg	49	33	11	7	100	544
Medelhög	56	28	9	7	100	390
Hög	58	25	11	6	100	574
Politiskt intresse¹						
Mycket intresserad	54	23	13	10	100	260
Ganska intresserad	54	30	10	6	100	767
Inte intresserad	46	35	9	10	100	514
Partisynpati						
Vänsterpartiet	57	29	7	7	100	146
Socialdemokraterna	59	30	3	8	100	478
Centerpartiet	62	25	5	8	100	154
Liberalerna	54	34	5	7	100	56
Moderaterna	52	32	12	4	100	328
Kristdemokraterna	50	24	19	7	100	96
Miljöpartiet	55	32	7	6	100	84
Sverigedemokraterna	35	35	21	9	100	237

Kommentar: Frågan lyder 'Anser du att Sveriges strategi för att hantera coronapandemin hittills har varit bättre eller sämre än andra länders strategier?'

Noter: ¹ Se kommentar i tabell 6. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

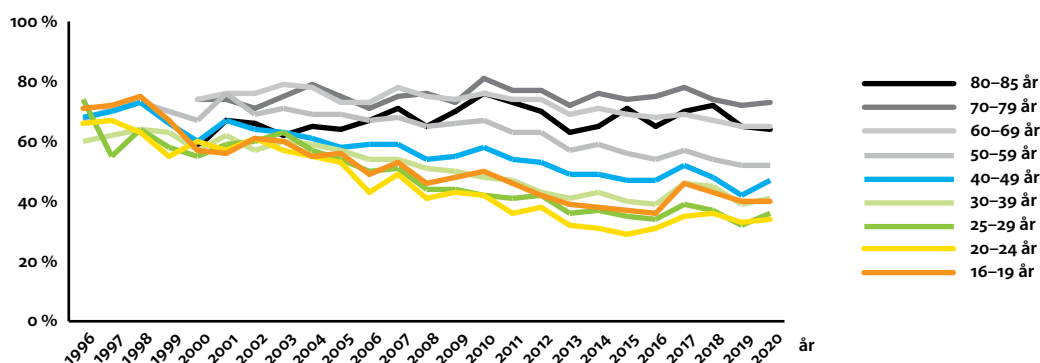
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

3.

Information om den nationella SOM-undersökningen

ur SOM-rapport 2021:18

Figur 5.
Svarsfrekvens i
olika åldersgrupper
år 1996–2020
(procent)

INTRODUKTION

SOM-undersökningarna genomförs varje år sedan 1986 av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet, och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. Den nationella SOM-undersökningen genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner, främst inom samhällsvetenskap.

SOM-undersökningens rapportserie står för en betydande del av resultatredovisningen av SOM-undersökningarna. Resultat publiceras även i form av presentationer och fördjupade analyser i de

återkommande forskarantologierna. Alla publikationer finns tillgängliga för nedladdning på SOM-institutets webbsida www.gu.se/som-institutet. En utförlig metoddokumentation från den nationella SOM-undersökningen 2020 finns tillgänglig på hemsidan: <https://www.gu.se/sites/default/files/2021-03/2.%20Metodrapport%20Riks%202020.pdf>

DEN NATIONELLA SOM-UNDERSÖKNINGEN 2020

Fältarbetet för den nationella SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Undersökningen 2020 använde en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebar att data primärt samlades in via postenkäter, men respondenterna gavs även möjlighet att fylla i enkäten på internet.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress

i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. År 2020 ingick 22 500 personer i det totala urvalet. Den totala urvalsstorleken delades in i sex jämnstora grupper till vilka olika editioner av SOM-undersökningen 2020 skickades. Samtliga formulär innehöll 12 sidor med frågor varav ett antal sidor fyllda med projektspecifika frågor som varierar mellan formulären.

Svaren samlades in mellan den 14 september och 16 december 2020. En stor andel av svaren inkom tidigt och 30 dagar in i fältarbetet hade närmare 70 procent av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post, telefon och SMS.

SVARSFREKVENS OCH REPRESENTATIVITET

Av det ursprungliga urvalet på totalt 22 500 personer var det 11 127 personer som besvarade och skickade in formuläret, vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 51 procent. I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet

TABELL 21: LATHUND FÖR PROCENTSKATTNINGAR VID OLIKA GRUPPSTORLEKAR (FELMARGINALER OCH PROCENTENHETER)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

definierats bort. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 740 personer, motsvarande 3,3 procent, har räknats bort som naturligt bortfall.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att knappt hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen god i de flesta avseenden. I figur 1 syns det däremot tydligt att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna. Under 2020 fick respondenterna för fjärde gången en belöning i form av skraplott eller värdecheck efter inskickat svar. Detta ger en positiv effekt på svarsfrekvensen och förbättrar de yngre åldersgruppernas representativitet.

Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsumtion, påverkas däremot något mer av att delar av befolkningen har en lägre representation i svarsunderlaget (Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning, SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet).

PROCENTSKATTNINGAR OCH FELMARGINALER

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen 16–85 år. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att

vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen ovan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Forskningsprojektet Vetenskapen i samhället (ViS) är ett samarbete mellan den ideella föreningen Vetenskap & Allmänhet (VA) och SOM-institutet som inleddes inom ramen för den nationella SOM-undersökningen 2002. Frågorna ställdes i formulär 3.

Den ideella föreningen **Vetenskap & Allmänhet, VA**, bildades 2002 för att främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. VA har tre huvuduppgifter:

Kunskapsutveckling:

- opinionsundersökningar
- studier av samhällsgruppers syn på forskning och kontakter med forskare
- kartläggningar av samverkan forskare–omvärld
- metoder för dialog

Samtal och aktiviteter i nya former om forskning och forskningskommunikation

Kommunikation av andras och egna kunskaper och erfarenheter.

VA har ett 100-tal medlemsorganisationer som t.ex. myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer, fackförbund och forskningsfinansiärer. Dessutom finns individuella medlemmar.

Verksamheten finansieras av medlemsavgifter, projektmedel och ett bidrag från Utbildningsdepartementet.

Läs mer på www.v-a.se

VA-rapport 2021:3

Vetenskap & Allmänhet